

KERKENBELEIDSPLAN DEERLIJK

Sint-Columba kerk

Kapel O.L.V. Ter Ruste

O.L.V. Onbevlekt Ontvangen

2025

Inhoud

INLEIDING	3
1. SITUERING KERKGEBOUWEN	4
2. FICHE PER KERKGEBOUW	5
2.1. Sint-Columba kerk in Deerlijk (Centrum)	5
2.1.1. Identificatie.....	5
2.1.2. Beschrijving.....	6
2.1.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	10
2.1.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	10
2.2. Kapel O.L.V. Ter Ruste in Deerlijk (Centrum)	11
2.2.1. Identificatie.....	11
2.2.2. Beschrijving.....	12
2.2.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	14
2.2.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	15
2.3. O.L.V. Onbevlekt Ontvangen in Deerlijk (Sint-Lodewijk).....	16
2.3.1. Identificatie.....	16
2.3.2. Beschrijving.....	17
2.3.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	18
2.3.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	19
3. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE	20
3.1. Onderbouwde visie op het gebruik en de functie in de toekomst.....	20
3.2. Plan van aanpak.....	22
BESLUIT.....	23

INLEIDING

Parochiekerken spelen nog steeds een belangrijke rol in de samenleving. Ze worden ingezet voor erediensten en liturgie, als gebeds- en stilteplek, maar ook als cultureel en historisch patrimonium. Hoewel de gebouwen minder intensief gebruikt worden voor de eredienst, verliezen de kerken niet hun hele betekenis en zijn er zelfs mogelijkheden tot aanvullende of nieuwe functies.¹ Als gemeente en kerkbestuur willen we dan ook nadenken over het gebruik en de functie van deze kerkgebouwen nu en in de toekomst door een geactualiseerd kerkenbeleidsplan (KBP) op te stellen.

Voor 2025 waren lokale besturen niet verplicht om dergelijk beleidsplan op te maken, maar een goedgekeurd KBP was wel een voorwaarde om als gemeente een erfgoedpremie te bekomen van het Agentschap Onroerend Erfgoed voor werken aan een beschermde parochiekerk. Gemeente Deerlijk stelde reeds een beleidsplan op in 2017, dit in onderling overleg met het team van de pastorale eenheid De Wijngaard, het centraal kerkbestuur van Deerlijk en alle kerkfabrieken die eronder ressorteren.

Vanaf 2025 verandert de wetgeving (Eredienstendecreet, artikel 33/2) en is elke gemeente verplicht om een officieel goedgekeurd KBP te beschikken in de eerste maanden van de nieuwe gemeentelijke bestuursperiode.² Met deze herwerking van het kerkenbeleidsplan wensen we de actuele noden te capteren en een toekomstbestendige visie op te stellen voor de kerkgebouwen in onze gemeente.

Dit kerkenbeleidsplan voor Deerlijk omvat 3 gebouwen van de rooms-katholieke eredienst, meer bepaald 2 kerkgebouwen en 1 kapel:

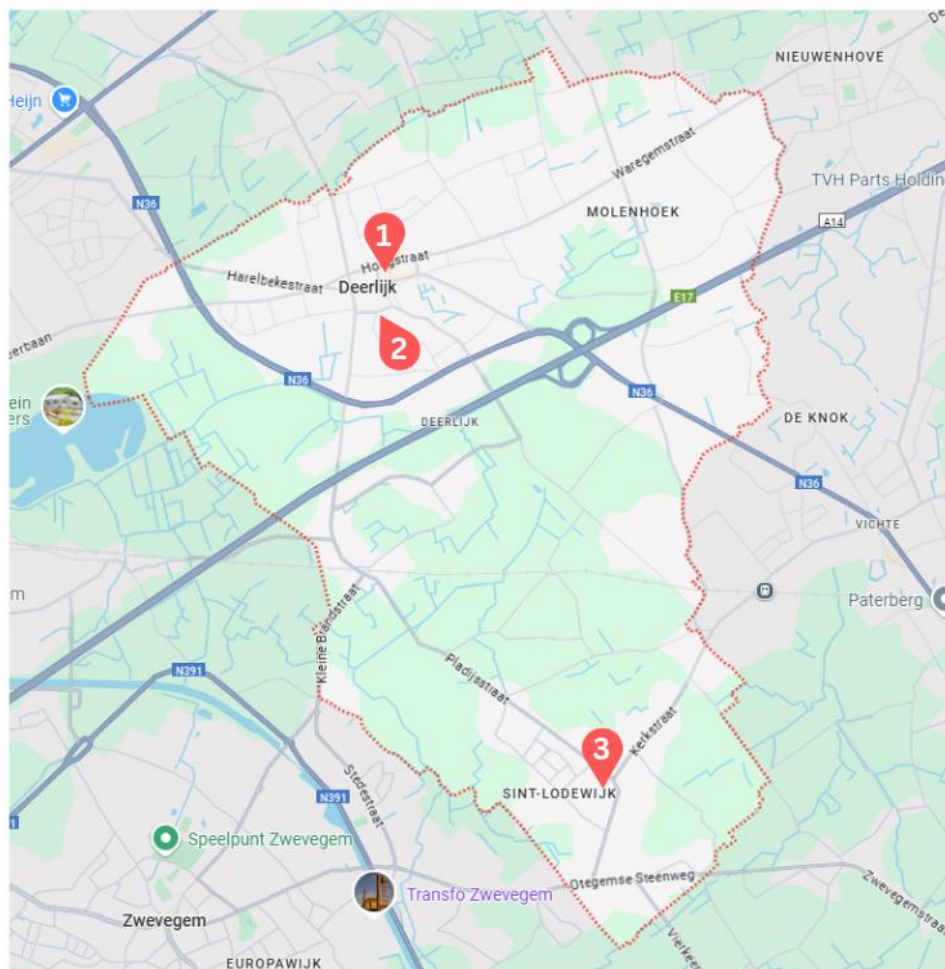
- Sint-Columbakerk in Deerlijk centrum
- Kapel O.L.V. Ter Ruste in Deerlijk centrum
- Kerk O.L.V. Onbevlekt Ontvangen in Sint-Lodewijk

Hieronder omschrijven we de ruimtelijke situering, de cultuurhistorische waarde, de bouwfysische toestand, het actuele gebruik en functie van de kerk. Tot slot volgt een onderbouwde visie op het toekomstige gebruik en de toekomstige functie van de kerk. Aan het einde van dit document is er een overzichtstabel met de genomen opties (per kerk), de visie die hieraan ten grondslag ligt en het traject dat is of zal worden opgestart om deze toekomstige invulling te realiseren.

¹ Toekomst parochiekerken, VVSG, online raadpleegbaar via:
<https://www.vvsg.be/themas/omgeving/toekomst-parochiekerken>.

² Kerkenbeleidsplan, Agentschap Binnenlands Bestuur, online raadpleegbaar via:
<https://www.vlaanderen.be/lokaal-bestuur/nieuwsberichten/270-gemeenten-hebben-een-kerkenbeleidsplan>.

1. SITUERING KERKGEBOUWEN

#	Kerkgebouwen	Adres
1	Sint-Columbakerk	Kerkplein 25 8540 Deerlijk (Centrum)
2	Kapel O.L.V. Ter Ruste	Kapel Ter Rustestraat 21 8540 Deerlijk (Centrum)
3	Kerk O.L.V. Onbevlekt Ontvangen	Kapelstraat 6 8540 Deerlijk (Sint-Lodewijk)

2. FICHE PER KERKGEBOUW

2.1. Sint-Columba kerk in Deerlijk (Centrum)

2.1.1. Identificatie

Naam	Parochiekerk Sint-Columba
Geografische ligging	Adres: Kerkplein 25 te 8540 Deerlijk Provincie: West-Vlaanderen
Plaats in kerkelijke structuur	Bisdom Brugge Decanaat: Waregem-Avelgem Parochie: Sint-Columba Deerlijk (vanaf 25 juni 2017 deel uitmakend van de pastorale eenheid De Wijngaard Deerlijk)
Eigenaar	Gemeente Deerlijk, Harelbekestraat 27 te 8540 Deerlijk
Bescherming(en)	Beschermd als monument sinds 6 mei 1985 (publicatie 26 juli 1985 - objectnummer OW000461)
Laatste inspectie monumentenwacht	10 april 2025

2.1.2. Beschrijving

Algemeen

Parochiekerk toegewijd aan Sint-Columba, maagd-martelares en patrones van de parochie Deerlijk. De kerk werd beschermd als monument bij K.B. van 6 mei 1985. Georiënteerd classicistisch bedehuis van 1774 ter vervanging van een romaans-gotische kerk waarvan de vieringtoren, nu geïntegreerd in de zuidelijke zijbeuk, het zuidelijk transept en een deel van het koor werd behouden. Het gebouw wordt omzoomd door hagen, lage beplanting en enkele bomen, en is omgeven door parkeerplaatsen.

Ten zuidwesten van de kerk, grafmonument ter ere van P.J. Renier; ten zuiden oorlogsmonument ter ere van de burgerslachtoffers van de Eerste en Tweede Wereldoorlog. Ten zuidoosten grafmonument van René De Clercq. Ten noordwesten borstbeeld van Hugo Verriest.

Centraal tegen de zuidelijke zijbeuk: kapel van circa 1832, met Christus aan het kruis; het geschilderd houten beeld is van oudere datum. Vermoedelijk deel uitmakend van voormalige Calvarieberg afkomstig van het kerkhof. Rondboognis bekroond door driehoekig fronton rustend op twee vlakke bakstenen pilasters met basement van zwarte baksteen.

Gelijkaardige kapel tegen de noordelijke zijbeuk van 1948, opgericht ter ere van Onze-Lieve-Vrouw van Smarten; houten kruis met gedrapeerde doek. Afgesloten met laag metalen hekwerk.

Historiek

Volgens de overlevering werd de kerk gesticht door Sint-Amandus in 654. De eerste schriftelijke vermeldingen van een kerk dateren van 1119, wanneer de bisschop van Doornik het 'altara de trelleke' afstaat aan het Doornikse kapittel. In de tweede helft van de 12de eeuw wordt, vermoedelijk ter vervanging van een houten bedehuisje, een romaanse kerk opgetrokken: een kruiskerk met vieringtoren, een vlak afgesloten koor, een dwarsbeuk en een driebeukig basilikaal schip. Het patronaat van de kerk is in handen van het Onze-Lieve-Vrouwekapittel van Doornik dat samen met het Harelbeekse Sint-Salvatorkapittel de grote tiendeheffer is. De oudste afbeelding van de kerk dateert van 1607. In 1747 wordt de kerk weergegeven in het landboek van Deerlijk als tweebeukige kerk met vieringtoren, gelegen binnen een ommuurd kerkhof. Ook de verdwenen "calomba capelle" wordt afgebeeld.

Archeologische opgravingen van 1977 laten vermoeden dat de romaanse kerk later evolueerde tot een hallenkerk, waarbij onder meer de zijbeuken worden afgebroken en vervangen door twee ruimere; het koor wordt afgebroken en vervangen door een nieuw hoofdkoor en twee zijkoren. Deze bouwsporen (spitsbogen) zijn nog zichtbaar in de zuidzijde van de sacristie.

Vermoedelijk wordt de kerk tijdens de beeldenstorm in het laatste kwart van de 16de eeuw zwaar beschadigd. Bij de herstellingswerken uitgevoerd in het begin van de 17de eeuw wordt de kerk vermoedelijk ingrijpend verbouwd. De archeologische opgravingen getuigen dat de romaanse kerk wordt verbouwd tot een tweebeukige kerk waarbij de westbeuk en -koor gesloopt worden, zie bouwsporen in de transeptarm. Waarschijnlijk wordt ook een deel van de romaanse toren afgebroken

en vervangen door een achtkantige laatgotische torenspits. Herstellingen aan de kerk worden achtereenvolgens uitgevoerd in 1667, 1724, 1735-1736, 1764-1767.

In 1774 wordt de huidige classicistische kerk opgericht naar ontwerp van Simoen Steyt uit Kortrijk. De uitvoering van de werken staat onder leiding van architect L.B. Dewez (1731-1812), die ook de Harelbeekse kapittelkerk bouwde. In het nieuwe ontwerp worden de romaans-gotische vieringtoren, het zuidelijke transept en een gedeelte van het koor bewaard.

De oude Sint-Columbakapel, een belangrijk bedevaartsoord, gelegen op het omringende kerkhof, wordt afgebroken en het kunsthistorisch belangrijke retabel wordt in de huidige kerk geplaatst. In 1891 wordt de toren getroffen door een blikseminslag waardoor het bovenste deel van de toren volledig uitbrandt. Tijdens beide wereldoorlogen wordt de kerk telkens beschadigd. In 1987 wordt de toren van de kerk gerestaureerd onder leiding van architect Pauwels (Kortrijk).

Bouwkundige beschrijving

Driebeukige basilicale kerk met schip van vijf traveeën; koor van twee rechte traveeën en halfronde sluiting; zuidelijke transeptarm. Op de zuidelijke zijbeuk toren. Ten zuidoosten sacristie. Verankerde rode baksteenbouw met verwerking van natuursteen voor onder meer de hoekbanden en hoekblokken. Tevens Doornikse steen voor het opgaande metselwerk van de oudere romaans-gotische kerk in het zuidelijk transept en de toren. Breed leien zadeldak met schild aan de westzijde. Leien torenspits.

Vieringtoren met vierkante basis via trompen overgaand in een achthoekige bovenbouw bekroond door achzijdige torenspits. Spitsbogige galmgaten onder doorgetrokken waterlijst. Westgevel met licht vooruitspringende middentravee met rondboogportaal in geblokte omlijsting. Erboven korfboogvenster met hoekblokken; gekleurd glas-in-loodvenster. Flankerende blinde zijgevels.

Gevels van het schip geritmeerd door rondbogige vensteropeningen met hoekblokken; arduinen onderdorpels. Bij de uitbreiding van de romaanse kerk zijn bouwnaden ontstaan die tot vandaag zichtbaar zijn in de transeptarm en het zijkoor. Zuidelijke transeptarm deels opgetrokken in Doornikse steen. Natuurstenen sokkel. Links, verdiept rondboogportaal in geblokte omlijsting. Erboven rondboognisje. Rechts ervan rondboogvenster. Rechterhoek gemarkeerd door versneden steunbeer. Verschillende bouwsporen verwijzen naar de bouwgeschiedenis.

De renovatie van het dak, de zoldering en het gevelmetselwerk werden in 2017 opgestart en opgeleverd in 2019.

Interieur

Bepoetst en witgeschilderd interieur typisch voor het laat 18de-eeuwse classicisme met strenge ordonnantie en spaarzame stucornamentatie. Rondbogige scheibogen op zuilen op ronde sokkel en voorzien van afdekplaat. Omlopende koof tussen wanden en plafond. Viering gemarkeerd door

rondbogige scheibogen rustend op pilasters met eenvoudig kapiteel. Koor geritmeerd door pilasters met eenvoudig kapiteel uitlopend in de koof.

Glasramen in het koor beelden het Lam Gods, de tafel met de offerbroden, de Pelikaan en zijn kroost en de Kelk met Hostie en Evangelieboek af. Houten tochtportaal. Vloer van zwarte en witte marmer. Omlopende houten lambrisering.

Retabel van de Heilige Columba, afkomstig van de voormalige kapel van de Heilige Columba, afgebroken circa 1774. Heden gesitueerd aan de westwand van de zuidbeuk. Vermoedelijk wordt het retabel circa 1535 (zie dendrochronologisch en stilistisch onderzoek) in een Kortrijks atelier gemaakt in opdracht van Jan de Costere, zijn familiewapen komt namelijk drie maal voor. Het retabel wordt volledig gerestaureerd in 1988. Het eiken retabel geeft het leven en de marteldood van de Heilige Columba weer: namelijk de doop van de Heilige Columba, de Heilige Columba wordt voor keizer Aurelianus geleid, een beer overvalt de beulsknecht die de gevangenis van de heilige Columba in brand wil steken, de Heilige Columba wordt door soldaten naar de gevangenis geleid, de Heilige Columba wordt naar een bordeel gebracht, keizer Aurelianus veroordeelt de Heilige Columba, de Heilige Columba wendt zich af van de jonge losbandigen, een beer overvalt de jongeling die de Heilige Columba poogt aan te randen, de onthoofding van de Heilige Columba en de begrafenis van de Heilige Columba.

De taferelen worden weergegeven in twee rijen van vijf nissen met accoladevormige opengewerkte friezen aan de bovenzijde. De taferelen worden omkaderd door deels gepolychromeerde en vergulde architectonische versieringen. Naast de tien fragmenten uit het leven van de Heilige, zijn er zes kleinere beeldhouwde groepjes op de zuilen tussen de nissen: de vier centrale groepjes zijn eveneens taferelen uit het leven de Heilige Columba. De groepjes op de zijkant stellen de schenkers van het retabel voor. Onderaan het retabel, drie friezen met het wapenschild van de schenker Jan de Costere, heer van Deerlijk.

Meubilair

Hoofdaltaar (mahoniehout) van circa 1779-1781. Portiekaltaar met bekronende buste van de Heilige Columba en engelenkopjes in stralenkrans, uitgevoerd door Petrus van Reable en Jean Casaer (Kortrijk). Altaarstuk: schilderij van 1785 van Emmanuel Taffin (Kortrijk), Piëta met Johannes en Maria-Magdalena. Zuidelijk zijaltaar: houten portiekaltaar van 1788. In de nis plaasteren beeld van de Heilige Amandus van Maastricht van 1903 van Jacques Coomans (Antwerpen), vervangt een ouder beeld. Altaartombe met in reliëf voorstelling van de smeekbede van koning Dagobert tot de Heilige Amandus. Noordelijk zijaltaar. Houten portiekaltaar van 1788. In nis plaasteren beeld van Onze-Lieve-Vrouw Onbevleete Ontvangenis op maansikkel met slang. Tabernakeldeurtje met Jezusmonogram. Altaartombe met in reliëf voorstelling van Jezus die verschijnt aan Maria-Magdalena.

Vier eikenhouten biechtstoelen, twee in de zuidbeuk en twee in de noordbeuk, waarvan één uit de tweede helft van de 18de eeuw met rococomotieven. De andere drie dateren van circa 1900. Communiebank in de zuidbeuk, smeedijzer, tweede kwart van de 19de eeuw. Eiken preekstoel uit het laatste kwart 18de eeuw; op het rugpaneel Jezusmonogram; op de kuip voorstelling van de Evangelisten en Christus leraar. Voor de sokkel houten beeld van Jezus als verlosser. In het koor en

zijkoren, lambrisering, eik, 1779. Hoofdkoor met afwisselend witbeschilderde medaillons die de kerkvaders voorstellen en trofeeën waarin oudtestamentische motieven en symbolen. Houten doksaal, eik, derde kwart van de 18de eeuw. In het koor: doopvont, in 1873 geschonken door industrieel Ovelacq-Bury. Steen en marmer, koperen deksel. Opschrift " DONO DEDIT DOMINUS OVELACQ-BURY 1873".

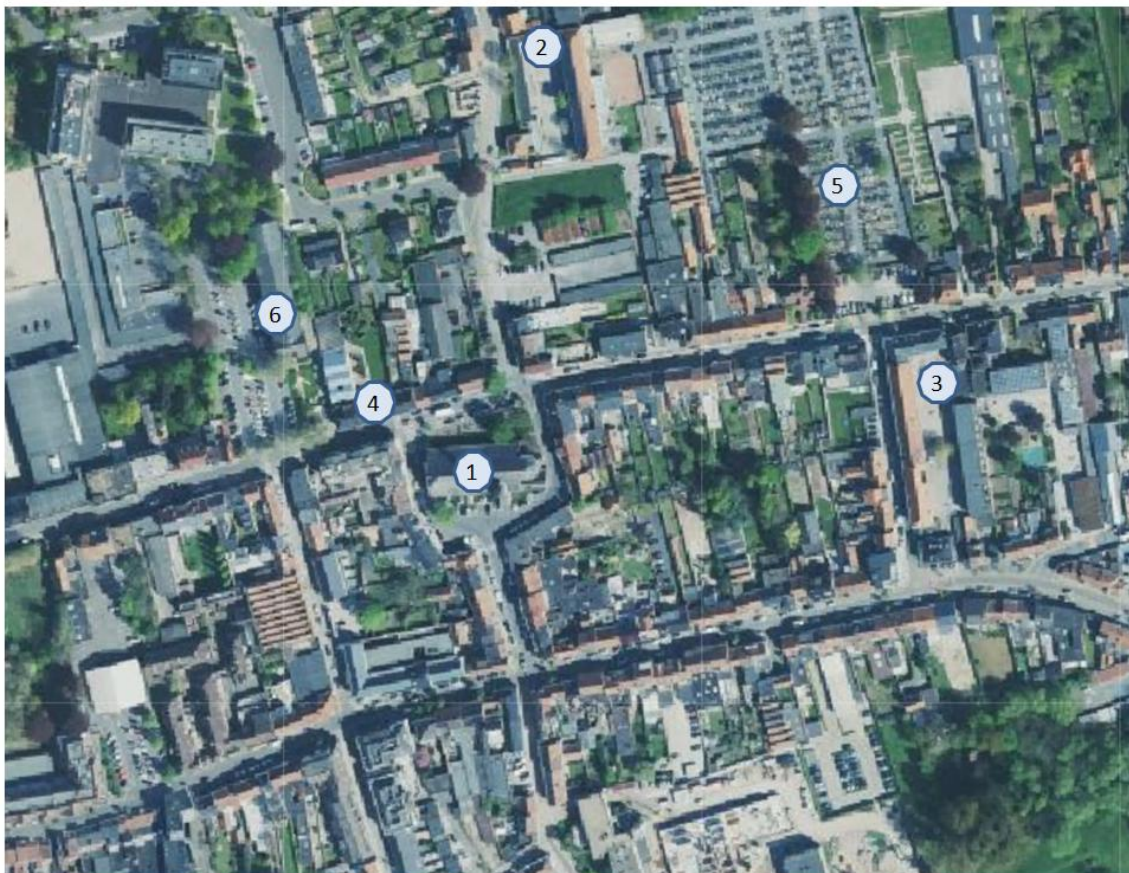
Schilderijen, kruisweg (paneel), 19de eeuw, "Jezus sterft aan het kruis". "Geboorte van Jezus" (doek), 17de eeuw. In de zuidbeuk: "Boodschap van de aartsengel Gabriël" (doek), 17de eeuw; "Heilige familie met engeltjes" (doek), 17de eeuw; "Beer overvalt jongeling die Heilige Columba poogt aan te randen" (doek), 18de eeuw; "Heilige familie, God de Vader en de Heilige Geest" (doek), 18de eeuw. In de noordbeuk: "Fragment uit de legende van de kapel van Onze Lieve Vrouw ter Ruste" (doek), 17de eeuw; "Piëta met Johannes en Maria-Magdalena" (doek), 2de helft van de 18de eeuw, altaarstuk; "Onze-Lieve-Vrouw van Voortdurende Bijstand met kind" (paneel), 20ste eeuw, triptiek; "Heilige familie met de kleine Johannes" (doek), 17de eeuw; "Sint-Columba" (doek).

Orgel van 1907 gemaakt in eik door Théophile Delmotte uit Doornik (1833 - 1909) zie naamplaatje: "TH. DELMOTTE ET FILS/ FACTEUR D'ORGUES/ TOURNAI" en geschonken door Nathalia Catteleyn zie gedenkplaatje: "DONO DEDIT NATHALIA CATTELEYN -DEERLIJK-1907". Het orgel is één van de laatste werken van de orgelbouwer. De orgelkast met vlak front is van de hand van Gentil Vandenbroucke, schrijnwerker in Deerlijk. Sober versierd met enkele gesneden panelen in neo-rennaissance stijl. In 1912 wordt een elektrische motor aangekocht voor de aandrijving van de blaasbalg. Tijdens de Eerste Wereldoorlog wordt het orgel beschadigd en hersteld. In 1998-2000 wordt het orgel gerestaureerd door J. Lapon (Diksmuide). Het instrument heeft nog de klassieke 'werken'-opstelling binnen een gesloten orgelkast: vooraan de Grand Orgue, daarachter het Récit (in een zwelkast), aan de zijkanten het Pédale. Het pijpwerk van deze laatste twee registers dient evenwel gemeenschappelijk voor Grand Orgue en Pédale, en is op kegelladen geposeerd. Grand Orgue en Récit beschikken over sleepladen en worden volledig mechanisch bediend. Vrijstaande speeltafel voor het orgel.

Binnen het project Goddelijke Huisraad van Erfgoed Zuidwest werd in 2017 een inventaris van alle religieuze erfgoedobjecten opgemaakt.³ In 2024 werden beeldschermen voorzien aan de muren en pilaren.

³ Goddelijke Huisraad, ZUIDWEST, online raadpleegbaar via: <https://www.zuidwest.be/projecten/goddelijke-huisraad>.

2.1.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

1. Sint-Columba kerk
2. Basisschool De Beuk + Buitengewone basisschool De Kim
3. Basisschool De Berk + Buitengewone basisschool De Sam
4. Pastorie
5. Begraafplaats
6. Ontmoetingscentrum d'lefte

2.1.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

De kerk is dagelijks open voor de gelovigen. In het weekend gaan eucharistievieringen door, tijdens de week gaan de eucharistievieringen door in de kapel van O.L.V. Ter Ruste. Verder vinden ook uitvaartdiensten, huwelijksvieringen, vormselvieringen, eerste-communievieringen en jubileumvieringen plaats in de kerk.

Jaarlijks vinden enkele niet liturgische diensten plaats in de kerk, bv. Wild van Klassiek, concerten, optredens van zangkoren, tentoonstellingen, Enkele socio-culturele verenigingen willen meer gebruik maken van de kerk als locatie voor activiteiten. Op vandaag is er reeds een gebruikersreglement.

De klokken luiden 15 minuten voor de vieringen.

Het waardevolle, gerestaureerde retabel vormt een (toeristisch) aantrekkingspunt voor de kerk. De kerk is dagelijks open van ± 8.30 uur tot 16.30 uur. Er is een diefstal- en brandalarm aanwezig.

2.2. Kapel O.L.V. Ter Ruste in Deerlijk (Centrum)

2.2.1. Identificatie

Naam	Kapel van O.L.V. Ter Ruste
Geografische ligging	Adres: Kapel Ter Rustestraat 21 te 8540 Deerlijk Provincie: West- Vlaanderen
Plaats in kerkelijke structuur	Bisdom Brugge Decanaat: Waregem-Avelgem Parochie: Sint-Columba Deerlijk (vanaf 25 juni 2017 deel uitmakend van de pastorale eenheid De Wijngaard Deerlijk)
Eigenaar	Kerkfabriek Sint-Columba, Hoogstraat 116 te 8540 Deerlijk
Bescherming(en)	Beschermd als monument sinds 24 april 2005 (publicatie 30 juni 2005 - objectnummer OW002604)
Laatste inspectie monumentenwacht	5 juli 2023

2.2.2. Beschrijving

Algemeen

Kapel gelegen in de dorpskern van Deerlijk, ten zuidwesten van de parochiekerk Sint-Columba, op het kruispunt van wegen van de Braamakerstraat en Kapel Ter Rustestraat.

Historiek

De kapel werd gesticht in 1639 op grond van de heerlijkheid Ten Doorne, afhankelijk van het kapittel van Harelbeke. Volgens archiefmateriaal werd de kapel opgericht door Jan du Bois, deken van het kapittel. De legende vermeldt echter de familie de Cassina als stichters van de kapel.

De legende: De kapel werd gebouwd door Adrianus de Cassina, heer van Deerlijk. In "dringende nood" belooft hij het stichten van een kapel met de grootste boom uit zijn bos. Wanneer deze boom geveld wordt, wil hij die voor andere doeleinden gebruiken. Bij het vervoer komt de wagen ter hoogte van de wijk Asschendries, waar de kapel gebouwd moest worden, tot stilstand. De wagen kan niet meer vooruit. De heer komt ter plaatste en laat de boom in twee zagen om het gewicht te verminderen. Bij het zagen wordt een klein houten beeldje zichtbaar. Het beeldje herinnert de heer aan zijn belofte en met de boom wordt een kapel gebouwd.

Het echte verhaal zegt dat de weduwe van Jan du Bois in 1641 de beneficie sticht. Zij schenkt hiervoor de jaarlijkse rente, gehypothekeerd op twee boerderijtjes in Deerlijk. Op één der percelen staat de kapel van Onze-Lieve-Vrouw ter Ruste. De rechthebbende beneficiant is in ruil hiervoor verplicht tot het opdragen van één mis per week, één mis op elke feestdag van Onze-Lieve-Vrouw en één mis op het feest van Sint-Jozef.

De oudste figuratieve weergave van de kapel dateert van 1747, in het landboek van Deerlijk. Tussen 1759 en 1773 werd de kapel hersteld en voorzien van een nieuw interieur in opdracht van beneficiant Petrus de Backer. Circa 1797 werd de kapel als kerkelijk goed in beslag genomen en verkocht ten voordele van de Republiek. De kapel werd gekocht door Joseph Eeckhout, landman in Deerlijk. Vermoedelijk trad hij op als stroman en handelde hij in afwachting van betere tijden.

Als gevolg van het Concordaat, gesloten tussen de Paus en Napoleon op 15 augustus 1801, werd de godsdienst in ere hersteld op 6 juni 1802. De ex-beneficiant F.C. van der Helst kocht de kapel terug aan. Toch bleef de kapel gesloten. Na de dood van van der Helst ontstond een twist tussen de erfgenamen van Joseph van Eeckhout en de armendis. Volgens de verkoopakte ging de kapel na de dood van van der Helst terug naar de verkoper J. Eeckhout. Maar van der Elst droeg de kapel testamentair over aan de armendis. In 1809 werd de twist uiteindelijk geregeld. Maar de kapel bleef ongebruikt.

Vanaf 1810 werd nagegaan of de kapel voor een ander doeleinde gebruikt kon worden. In 1819 werd de kapel naar plannen van de Brugse architect Vancaeneghem verbouwd tot spinschool. Van 1822 tot 1848 werd de voormalige kapel gebruikt als spinschool voor de kinderen van armen.

Vanaf oktober 1847 woedde tyfus te Deerlijk. In februari 1848 werd beslist om de spinschool in te richten als tijdelijk hospitaal voor tyfuslijders. Daarna werd de kapel ingericht als weefschool voor 'knechten'. In 1860 werd de school te klein en werd een nieuwe school gebouwd. De kapel werd daarom als vrouwenweefschool in gebruik genomen.

In 1883 stond de kapel opnieuw leeg en werd ze te koop gesteld. Koster Felix Loquet, handelend in naam van Pastoor Adolf De Bien, die de nodige fondsen bij zijn parochianen had ingezameld, kocht de kapel.

Op 25 maart 1884 werd de kapel opnieuw opengesteld voor eredienst. Jan van Ruymbeke liet de kapel volledig herstellen. Het dak werd volledig vernieuwd, het daktorentje vervangen door een hoger en slanker, de vensters voorzien van neogotisch maaswerk en het interieur werd volledig vernieuwd. Ook de recentere aanbouw werd geïntegreerd in de kapel. Het oude beeldje werd teruggeplaatst. Voor de herinwijding van de kapel dichtte Guido Gezelle een Marialied.

In 1902 verkocht pastoor De Bien de kapel aan Astère Vercruysse de Solart, wonende in het kasteel van Deerlijk. De Bien vreesde dat de kapel door de antiklerikale regering zou afgenomen en verbeurd verklaard worden. De senator wordt enkel slechts op papier eigenaar. De kapel werd hersteld en verfraaid in opdracht van de senator. De binnenmuren werden beschilderd en in de oostgevel werd een brandglas geplaatst met de legende van de kapel. Tijdens de Eerste Wereldoorlog is de kapel opnieuw een bloeiende bedevaartsplaats.

Na de dood van A. Vercruysse de Solart in 1921 komt de kapel in eigendom van de kerkfabriek van Sint-Columba. In 1965 werd de kapel opnieuw hersteld en uitgebreid naar ontwerp van J. Verhelst (Deerlijk). Het dak werd vernieuwd. De oorlogsschade aan de brandglasvensters werd hersteld en het interieur herschilderd. Een sacristie met bijhorend zaaltje werd aangebouwd.

Bouwkundige beschrijving

Georiënteerd éénbeukig bedehuis opgetrokken in 1639 (zie jaarankers). Verankerde baksteenbouw onder leien zadeldak bekroond door dakruiter van 1884. Sokkel van Atrechtse zandsteen. Puntgevels met aandaken en vlechtingen. Boogvensters in geprofileerde omlijsting. Gekleurd glas in lood in ruitmotief. In de voor- en achtergevel, later (1884) toegevoegd neogotisch arduinen maaswerk. Rondboogportaal in geblokte arduinen omlijsting. Later toegevoegd cottage-achtig afdakje van 1884.

Ten noorden, uitbreiding van 1819-1820, voor de spinschool. Bakstenen volume van twee bouwlagen onder zadeldak. Zijpuntgevels met aandak en vlechtingen. Rechthoekige vensters onder arduinen latei en rechthoekige deur met trapje.

Interieur

Beplesierd en beschilderd interieur overwelfd door houten tongewelf. Het gewelf dateert van 1884. Tussen koor en schip rondboog met houten trekbalk met opschrift: "ZOEKT HAAR... WANT IN HAAR

ZULT GIJ RUSTE VINDEN". Houten lambrisering. Ten noorden, tribune in de uitbreiding van 1819-1820. Koor: glas in lood van circa 1902 met de voorstelling van de legende.

De binnenmuren van de kapel werden herschilderd in het voorjaar van 2021.

Meubilair

Retabel: Vier taferelen in het hoogkoor. Beeld van Onze-Lieve-Vrouw van Smarten doorboord door zeven zwaarden. Gepolychromeerd houten beeld van circa 1884.

Reliëfs: Zeven in de muur ingewerkte reliëfs van ca. 1884, die de zeven smarten van Maria voorstellen. Gepolychromeerd hout.

Binnen het project Goddelijke Huisraad van Erfgoed Zuidwest werd in 2017 een inventaris van alle religieuze erfgoedobjecten opgemaakt.⁴

2.2.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

⁴ Goddelijke Huisraad, ZUIDWEST, online raadpleegbaar via: <https://www.zuidwest.be/projecten/goddelijke-huisraad>.

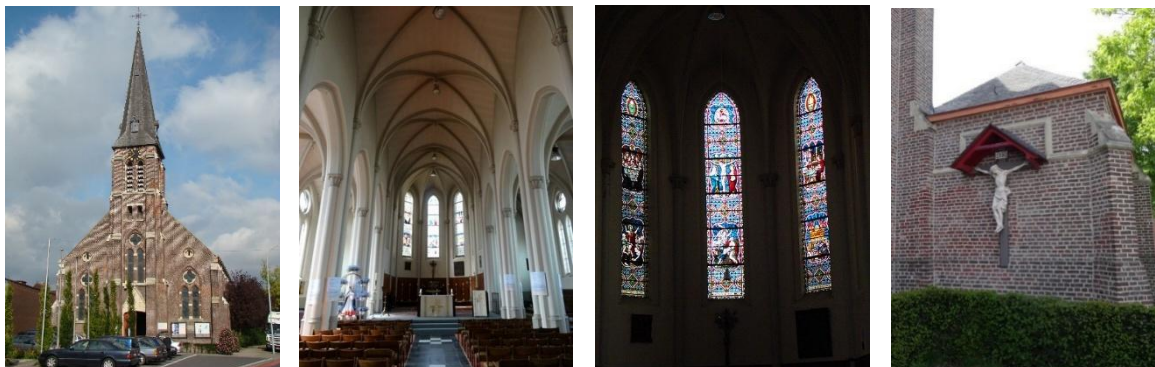

1. Kapel van O.L.V. Ter Ruste
2. Woonzorgcentrum De Gavermeersen vzw
3. Gemeentehuis
4. Basisschool De Driesprong

2.2.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Tijdens de week is er op dinsdag, woensdag en vrijdag eucharistieviering in de kapel. Alle doopsels van de pastorale eenheid vinden plaats in de kapel. Geregeld vinden huwelijksvieringen plaats in de kapel, alsook - in toenemende mate - uitvaartdiensten in intieme kring. Daarnaast is er wekelijks repetitie van het Gregoriaans koor en gaat de noveen kapellekensomweg er jaarlijks door. Af en toe worden lezingen in beperkt publiek en kleine huiskamerconcerten georganiseerd. Heel regelmatig komen mensen bidden, een kaars aansteken en iets in het intentieboek schrijven. De klokken luiden 15 minuten voor een viering.

2.3. O.L.V. Onbevlekt Ontvangen in Deerlijk (Sint-Lodewijk)

2.3.1. Identificatie

Naam	O.L.V. Onbevlekt Ontvangen
Geografische ligging	Adres: Kapelstraat 6 te 8540 Deerlijk (Sint-Lodewijk) Provincie: West- Vlaanderen
Plaats in kerkelijke structuur	Bisdom Brugge Decanaat: Waregem-Avelgem Parochie: Sint-Lodewijk Deerlijk (vanaf 25 juni 2017 deel uitmakend van de pastorale eenheid De Wijngaard Deerlijk)
Eigenaar	Kerkfabriek O.L.V. Onbevlekt Ontvangen, Hoogstraat 116 te 8540 Deerlijk
Bescherming(en)	Vastgesteld als bouwkundig erfgoed sinds 26 april 2024 (publicatie 6 mei 2024)
Laatste inspectie monumentenwacht	15 juli 2024

2.3.2. Beschrijving

Algemeen

Het betreft een driebeukige kerk, die in 1869 gebouwd werd ter vervanging van een bestaande te kleine kapel. Er is een sacristie aanwezig evenals een spitse toren met vier luiken. De stijl is neogotisch.

Historiek

De kerk werd in 1869 gebouwd ter vervanging van een bestaande, te kleine barokkapel (1666) en toegewijd aan O.L.V. Onbevlekt Ontvangen. Het ontwerp was van de Kortrijkse architect Croquison.

Tijdens WO1 werd de kerk beschadigd en in 1921-22 gerestaureerd. In 1969 werd de kerk vernieuwd onder leiding van de Kortrijkse architect Pauwels. Hierbij verdween het neogotische meubilair (altaar, preekstoel, ...), uitgezonderd één biechtstoel. Het beeldhouwwerk werd wel bewaard.

Bouwkundige beschrijving

Achteraan in het kerkgebouw, links en rechts van de inkom zijn 2 ruimten aanwezig die voor andere doeleinden kunnen worden gebruikt. De kerk bestaat uit een brede middenbeuk met een hoogkoor. Naast de middenbeuk vind je links en rechts een smallere zijbeuk met links vooraan de doopvont en rechts vooraan een zijaltaar met beeld van de H. Benedictus.

De ingang bevindt zich aan de zuidkant en geeft toegang tot een portaal, waar zich links de toegang tot het doksaal en de toren bevindt en waar rechts een deur toegang geeft tot een kleine bergruimte.

Een deur in het hoogkoor geeft uit op een tussenruimte die toegang geeft tot de sacristie en de stookruimte. Deze laatste geeft op haar beurt toegang tot een bergruimte en een toilet.

De kerk is vrij gemakkelijk toegankelijk voor andersvaliden omdat er geen trappen zijn bij de ingang. Er bestaat een mogelijkheid om beide ruimten achteraan in het kerkgebouw af te splitsen.

De kerk Onze-Lieve-Vrouw Onbevlekt Ontvangen werd grondig gerenoveerd in 2022-2023. Aanleiding daartoe was de vochtproblematiek aan de Zuid-Westelijke gevel. De buitengevel werd opnieuw gevoegd en aan de binnenkant werd er aangepast pleisterwerk aangebracht. De volledige kerk werd opnieuw geschilderd. Tijdens de werken werd ook het momentum aangegrepen om alle asbest te verwijderen, de elektriciteit en de verlichting te vernieuwen, een nieuwe geluidsinstallatie en TV-schermen te integreren, branddetectie te voorzien... De werken werden ook uitgevoerd met aandacht voor een toekomstig multifunctioneel gebruik.

Interieur

Het altaar werd vooruit gebracht zodat het zich voor het hoogkoor bevindt, waardoor de middenbeuk kleiner werd. De doopvont bevindt zich links vooraan in de ruimte van het zijaltaar en naast het vooruitgeschoven altaar in de linker zijbeuk.

Meubilair

Het Cornil Cacheuxorgel dateert uit 1734. Het schilderij van Joos van Moerkerke uit 1619 bevindt zich in de linkerzijbeuk van de kerk en stelt in 6 taferelen het passieverhaal voor. Het metalen tabernakel, van de hand van Pol van Rafelgem, werd op het hoofdaltaar geplaatst. Er zijn een aantal waardevolle voorwerpen die omwille van diefstalpreventie alleen tijdens de diensten in de kerk aanwezig zijn.

Recent werd een schilderij opgehangen van O.L.V. Onbevlekt Ontvangen, eigendom van Kerkfabriek St. Rochus (Kortrijk).

Binnen het project Goddelijke Huisraad van Erfgoed Zuidwest werd in 2017 een inventaris van alle religieuze erfgoedobjecten opgemaakt.⁵

2.3.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

1. Kerk O.L.V. Onbevlekt Ontvangen
2. Basisschool Sint-Lodewijk

De kerk is gelegen in het Centrum van St.-Lodewijk Deerlijk op de kruising van de Kapelstraat en de Kerkstraat met de Pladijsstraat of anders gezegd op de kruising van de wegen naar Zwevegem en Vichte met de weg komend van Deerlijk.

⁵ Goddelijke Huisraad, ZUIDWEST, online raadpleegbaar via: <https://www.zuidwest.be/projecten/goddelijke-huisraad>.

De kerk bepaalt niet alleen het uitzicht van de dorpskom maar is ook een baken in het landelijk landschap en maakt deel uit van de zichtbare groep kerken uit het omliggende zoals die van Otegem, Ingooigem, Vichte en Sint-Columba Deerlijk.

Het Christusbeeld op de noordoostkant, aan de gevel van de sacristie is verlicht.

De klokken luiden op het uur en het halfuur, een uur voor een weekend eucharistieviering, drie keer daags voor het angelus, bij een overlijden van wie kerkelijk begraven wordt, bij begravenissen, huwelijken en doopvieringen.

De parking wordt opgesplitst in 2 delen: een parking voor en naast de kerk en een parking naast de vroegere pastorie. De scholen, het buurthuis en het kerkhof bevinden zich op wandelafstand.

2.3.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Op zaterdag vindt de misviering plaats, verder wordt de kerk gebruikt voor huwelijken, jubilea, uitvaartdiensten, alsook Eerste Communies en Vormsels. Er zijn ook gelegenhedenmissen zoals Christus Koning, vertrek van het jeugdkamp, 11 november, schoolmissen,.... Er wordt ook gebruik gemaakt van de kerk op Allerzielen en in de Goede week.

Daarnaast dient de kerk voor andere activiteiten zoals de wekelijkse repetitie van het Koninklijk Parochiaal Zangkoor en hun optredens, concerten, tentoonstellingen, gemeentelijke recepties zoals o.a. op Wapenstilstand, occasioneel gebruik door socio-culturele verenigingen en de vrije lagere basisschool.

De kerk is in de week dagelijks open van 8.00 tot 18.00 uur. De onmiddellijke burens van de kerk openen en sluiten de kerk. Door de nabijheid van een buurtwinkel is er sociale controle. Heel regelmatig springen mensen binnen voor een gebed, het aansteken van een kaars, om iets in te schrijven in het intentieboek, ...

3. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

3.1. Onderbouwde visie op het gebruik en de functie in de toekomst

Deze toekomstvisie voor de kerkgebouwen in Deerlijk kwam tot stand binnen een werkgroep bestaande uit het centraal kerkbestuur, het pastoraal team en het gemeentebestuur. Finaal werd daarbij een unaniem gedeelde toekomstvisie bekomen voor de 2 kerkgebouwen en de kapel op middellange en lange termijn:

Gemeente / wijk	Kerkgebouw	Korte termijn (2024-2025)	EVALUATIE	Middellange termijn (2026–2031)	EVALUATIE	Lange termijn (2032-2037)
Deerlijk	Sint-Columba	Gebruik voor eredienst met valorisatie		Nevenbestemming in ruimte en in tijd (gedeeld gebruik)		Nevenbestemming in ruimte en in tijd (gedeeld gebruik)
Deerlijk	Kapel O.L.V. Ter Ruste	Gebruik voor eredienst met beperkte valorisatie		Gebruik voor eredienst met beperkte valorisatie		Gebruik voor eredienst met beperkte valorisatie
Sint-Lodewijk	O.L.V. Onbevlekt Ontvangen	Gebruik voor eredienst met valorisatie		Nevenbestemming in tijd		Nevenbestemming in tijd

3.1.1. Sint-Columba kerk te Deerlijk

De Sint-Columba kerk is een grote kerk met een significante erfgoedwaarde. Voor de voering van de erediensten is de middenbeuk voldoende groot. De zijbeuken worden hier slechts uitzonderlijk voor gebruikt. Bij grote begrafenissen, huwelijken en thematische vieringen en bij evenementen zoals Wild van Klassiek, andere concerten en kooroptredens worden er hoogstens een aantal stoelen tussen de pilaren die de middenbeuk schragen bijgeplaatst. Deze zijbeuken worden al meerdere keren per jaar gebuikt voor een tijdelijke tentoonstelling. De middenbeuk moet als geheel behouden worden voor de voering van de erediensten.

De valorisatie van de kerk zal worden vergroot door blijvend (verplaatsbare) tentoonstellingskasten te zetten in de zuidelijke zijbeuk. Deze zullen meestal gevuld zijn met erfgoed van de eigen kerk(fabriek) en maquettes van belangrijke (religieuze en andere) gebouwen van Deerlijk. Tijdelijk ander gebruik van de zijbeuk in het kader van nevenbestemming wordt nagestreefd, hiervoor is een betere verlichting wenselijk.

We onderzoeken of we het gebruik van de noordelijke zijbeuk kunnen valoriseren door een afgesloten ruimte te creëren (met respect voor het beschermd karakter van de kerk) met respect voor het normale gebruik van de kerk, de betekenis van het kerkgebouw in al zijn aspecten (religieuze en

culturele, historische en kunsthistorische). Hier wordt er gekeken voor passende afbakening, verwarming, verlichting, geluidsversterking, sanitair, kitchenette, etc. Er wordt onderzocht of het maken van een extra ingang voordeel kan bieden voor alle gebruik van de kerk.

3.1.2. Kapel O.L.V. Ter Ruste

De kapel O.L.V. Ter Ruste is een kapel waar erediensten plaatsvinden, maar biedt slechts beperkte ruimte en mogelijkheden tot valorisatie. Repetities van koren, muziekensembles, spreekbeurten en concerten voor een beperkt publiek kunnen er doorgaan wanneer ze het gebruik voor de eredienst niet verstoren. Er moet steeds met respect gehandeld worden.

3.1.3. Kerk O.L.V. Onbevlekt Ontvangen

De kerk O.L.V. Onbevlekt Ontvangen zit bij tal van momenten, zoals bij begrafenissen, huwelijken, thematische vieringen, afgeladen vol. Het gebruik voor de eredienst staat voorop. Daarnaast wordt de kerk ook occasioneel gebruikt voor andere activiteiten, telkens met respect voor het normale gebruik van de kerk.

Een permanente nevenbestemming van een deel van de kerk is mogelijk, maar vraagt om de nodige investeringen in multifunctionele uitrusting zoals meubilair, sanitair en een kitchenette. De valorisatie kan nog verder versterkt worden door middel van meer initiatieven (eigen en van externe organisaties) met respect voor het normale gebruik van de kerk, de betekenis van het kerkgebouw in al zijn aspecten (religieuze en culturele, historische en kunsthistorische).

Er wordt afgesproken tussen de gemeente, pastorale eenheid en de kerkfabriek op welke dagen kerkelijke en andere activiteiten doorgaan.

Voor uitvaartdiensten kan bekeken worden op welke weekdagen de meeste diensten plaatsvinden en de andere dagen vrijhouden voor activiteiten in het kader van nevenbestemming.

3.2. Plan van aanpak

Het team van de pastorale eenheid 'De Wijngaard' en het centraal kerkbestuur zullen in samenwerking met het bisdom en het gemeentebestuur van Deerlijk verder nagaan of in functie van maatschappelijke veranderingen de toekomstvisie dient bijgestuurd te worden en welke acties daartoe genomen moeten worden. Concreet zal de werkgroep bestaande uit het centraal kerkbestuur, het pastoraal team en het gemeentebestuur minstens jaarlijks samenkomen om dit kerkenbeleidsplan te evalueren en desgewenst bijstellingen voor te stellen aan het bisdom en de gemeenteraad van Deerlijk. Het gemeentebestuur neemt daartoe het initiatief.

BESLUIT

Alle betrokken partijen engageren zich om naar aanleiding van het jaarlijks overleg tussen het centraal kerkbestuur en gemeente na te gaan of het plan nog actueel is en of wijzigingen noodzakelijk zijn. Indien er wijzigingen moeten aangebracht worden, worden deze opgenomen in een addendum aan dit kerkenbeleidsplan na goedkeuring door de bisschop van bisdom en door de gemeenteraad.

Handtekening bisdom

Handtekening gemeente